

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาสังคม หากในสังคมใดอยู่ในฐานะแตกแยก สังคนนั้นก็ไม่สามารถพัฒนาให้ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ ความแตกแยกของคนในสังคมยังนำไปสู่ปัญหาเสถียรภาพทางการเมือง เกิดความยากลำบากในการพัฒนาประเทศเพราะทรัพยากรส่วนหนึ่งต้องนำไปใช้ในการแก้ไขข้อขัดแย้งอันเกิดจากการเป็นศัตรูกันเองของคนภายในชาติ ทำให้รัฐมีเวลาในการพิจารณาปัญหาการพัฒนาได้ไม่เต็มที่และในกรณีเกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงอาจทำให้เกิดการแตกสลายของรัฐ หรือประชาคมการเมืองได้ (ลิขิต ชีวเวคิน, 2521) ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคมอาจมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความขัดแย้งอันเกิดจากความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้เพราะประเทศส่วนใหญ่ในโลกมักจะเป็นลักษณะพหุสังคมซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นรัฐ นั่นคือรัฐประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มสังคมที่มีความหลากหลาย แต่ประเทศเหล่านั้นยังคงความเป็นประเทศไว้ได้เพราะสมาชิกของรัฐมีความรู้สึกร่วมกัน การกำจัดหรือไม่อนุญาตให้มีความหลากหลายได้เลย จะปรากฏแต่ในรัฐเผด็จการเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่มีชาวเขาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จากการสำรวจปี พ.ศ. 2529 ในเขตพื้นที่ 15 จังหวัดภาคเหนือซึ่งได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง พะเยา ลำพูน แพร่ แม่ฮ่องสอน น่าน ตาก สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร อุทัยธานี และนครสวรรค์ พบว่ามีชาวเขาจำนวน 400,914 คน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2530) ชาวเขาเหล่านี้มีสภาพความเป็นอยู่แตกต่างไปจากประชาชนชาวไทยพื้นราบในด้านเชื้อชาติ ภาษา

ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวเขาขาดความจงรักภักดีต่อประเทศไทย ขาดความสำนึกในเรื่องเป็นชาติทั้ง ๆ ที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลากว่าหนึ่งร้อยปีแล้ว เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวเขาขาดความรู้ลึกในความเป็นชาติมาก่อน ชาวเขาเองเกิดความไม่แน่ใจว่าตนเป็นพลเมืองของชาติใด สถาบันต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยหาได้มีความสำคัญต่อชาวเขาแต่อย่างใดไม่ ชาวเขายังมีความจงรักภักดีต่อเผ่าของตนเองอย่างแน่นแฟ้น มีความผูกพันทางเครือญาติโดยไม่คำนึงถึงเรื่องพรมแดน (ขจิตภิช บุรุษพันธ์, 2518) นักวิชาการตะวันตกที่ได้มาศึกษาเอกลักษณ์ของชาวเขาพบว่า ความสำนึกของชาวเขามักจะเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อม (อมรา พงศาพิชญ์, 2523) กล่าวคือ เมื่ออยู่บนภูเขามักไม่มีความสำนึกของความเป็นคนไทยเพราะการใช้ชีวิตประจำวันมักจะได้พบปะพูดคุยแต่เฉพาะกับชาวเขาเผ่าเดียวกันหรือกับชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ฉะนั้น ความสำนึกของความเป็นคนกะเหรี่ยง คนมั่ว คนเข้า ฯลฯ จะมีอยู่เป็นอันดับแรก นอกจากนี้ชาวเขายังมิได้มีสภาพเป็นพลเมืองไทยเพราะสังคมชาวเขาแตกต่างหากจากสังคมไทย ชาวเขาขาดทางด้านการศึกษา สุขวิทยาอนามัยและไม่เล็งเชื่อถือไสยศาสตร์ หมอผี จึงเป็นการยากที่จะพัฒนาส่งเสริมให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับสังคมของชาวไทยพื้นราบได้ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมจิตวิทยาอย่างมาก (รวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์, 2524)

จากการที่ชาวเขาขาดความสำนึกในเรื่องของความเป็นคนไทย ทำให้ชาวเขาไม่มีความรู้ลึกรักประเทศไทย ไม่มีความสนใจทางการเมืองการปกครองทำให้ยากแก่การปกครอง นอกจากนี้ชาวเขายังมิได้เคารพ หรือปฏิบัติตามกฎระเบียบของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากที่ชาวเขาอพยพข้ามไปข้ามมาตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศใกล้เคียงเสมอ การตัดไม้ทำลายป่าและต้นน้ำลำธาร การปลูกพืชเสพติด การก่ออาชญากรรม การไม่ยอมเสียภาษีให้แก่ประเทศ เป็นต้น ในปัจจุบันชาวเขาบางกลุ่มได้ตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายตรงข้าม เมื่อถูกเจ้าหน้าที่ปราบปรามก็หลบหนีข้ามแดนไปอยู่อีกประเทศหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการเมืองระหว่างประเทศประกอบกับชาวเขาได้อพยพเข้ามาอยู่ทั่วไปตามบริเวณภูเขาที่สลับซับซ้อนในภาคเหนือของประเทศไทย และบริเวณอาณาเขตติดต่อ

กับชายแดนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่า ซึ่งพื้นที่บริเวณดังกล่าวมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้รัฐบาลได้ตระหนักต่อปัญหาดังกล่าวจึงทุ่มสร้าง ความมั่นคงให้กับประเทศชาติเป็นส่วนรวม โดยระดมหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันหาทางแก้ไขพัฒนาวิถีชีวิต สร้างความอยู่ดีกินดี และพัฒนาจิตใจให้กับชาวเขาเหล่านี้เพื่อที่จะปลูกฝังจิตสำนึกให้ชาวเขามีความหวงแหนและมีความจงรักภักดีต่อชาติไทย (มนัส ชันชิตติบำรุง, 2508)

ในด้านนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวเขาในประเด็นความสำนึกในความเป็นคนไทยนั้น รัฐบาลได้เน้นมาทุกยุคทุกสมัย ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนก็คือนโยบายที่คณะกรรมการชาวเขาได้กำหนดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2519 ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบด้วยแล้วนั้นมีข้อความบางตอนได้กล่าวถึงการให้ชาวเขาเป็นคนไทยดังนี้ "...เร่งรัดดำเนินการให้ชาวเขามีความสำนึกในการเป็นพลเมืองไทย เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยและมีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติอย่างแท้จริง..." นอกจากนี้ยังระบุเรื่องการให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขาไว้ด้วยคือ "...ให้เร่งรัดการทำให้ชนชาวเขาตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพิจารณาแปลงสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้แก่ชาวเขา พ.ศ. 2517..." ทำให้ชาวเขาที่อยู่ในความดูแลของหน่วยราชการ ซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติและอยู่ภายใต้เงื่อนไข ได้รับอนุมัติให้แปลงสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน และมีบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อให้สามารถเข้าสู่ระบบสังคมได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยชาวเขาจะต้องมีคุณสมบัติและอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

1. เกิดในประเทศไทยและบรรลุนิติภาวะแล้ว
2. มีถิ่นถาวรเป็นหลักแหล่งต่อเนื่องกันมาไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. ไม่เคยกระทำความผิดต่อความมั่นคงของประเทศ ยกเว้นชาวเขาที่กระทำ ความผิดแต่ทางการให้อภัยในฐานะเป็นชาวเขากลับใจ
4. เป็นผู้ไม่เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ในครั้งใดครั้งหนึ่ง ไม่ว่าจะคดีใด ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

5. ไม่เป็นผู้ปฏิบัติการทางการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศไทย หรือฝึกฝืน
ลัทธิการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบการปกครองของประเทศไทย
6. ไม่เป็นผู้มีอาชีพที่ขัดหรือเป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและประเทศชาติ
7. เป็นผู้ทำมาหาเลี้ยงชีพ หรือมีทรัพย์สินสมควร ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของ
เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

จากนโยบายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า รัฐบาลมุ่งหมายที่จะให้ชาวเขาเป็นคนไทยทั้งโดย
พฤตินัยและนิตินัย มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคนไทยโดยทั่วไป และในปี พ.ศ. 2525 คณะ
รัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชาวเขาและ
การปลูกฝิ่น โดยกำหนดให้มืองค์กร 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ ระดับกระทรวง และระดับจังหวัด
ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ได้เสนอเป้าหมายและนโยบายการปลูกฝิ่นให้ชาวเขามีความสำนึกในความ
เป็นคนไทย (กรมประชาสัมพันธ์, 2529)

เมื่อรัฐบาลไทยมีนโยบายที่จะจูงใจชาวเขาให้มาเป็นคนไทยนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่
จะต้องปลูกฝังความรู้สึก ในการอบรมกล่อมเกลากว่าชาวเขาเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย
ให้มีพฤติกรรมที่สนับสนุนและให้ความร่วมมือในการพัฒนาประเทศต่อไป เพราะถ้าชาวเขามี
ทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยก็ย่อมจะมีความรู้สึกผูกพันต่อประเทศไทย ออากเป็นคนไทยและอาจอยู่
ในประเทศไทย ต้องการให้เมืองไทยก้าวหน้า รู้จักการเสียสละและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับ
ทางราชการในทุกด้าน (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2527) แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าหากชาวเขา
มีทัศนคติและความรู้สึกที่ไม่ดีต่อประเทศไทยแล้ว พวกเขารวมตัวต่อต้านรัฐบาลไทย ก่อเหตุวุ่นวาย
หรือกระทำการอันผิดกฎหมายบ้านเมือง หนีไปให้ความร่วมมือและสนับสนุนฝ่ายตรงข้าม ก็จะเป็น
ภัยต่อความมั่นคงของชาติอย่างมาก เราจึงควรพึงตระหนักในปัญหาเหล่านี้ให้มากและถึงเวลาแล้ว
ที่ควรจะหาทางให้การอบรมกล่อมเกล่าและปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่ชาวเขาเพื่อ
ให้ชาวเขาเกิดความหวงแหนในแผ่นดินที่ตนเข้ามาอาศัยและใช้เป็นที่ทำมาหากิน ตลอดจนให้เกิด
ความรู้สึกรักชาติไทยมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ในการพิจารณาลักษณะร่วมของคนในสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ในทางมนุษยวิทยา

วัฒนธรรมมิได้หลายประการ เช่น ภาษา วัตถุธรรม ความเชื่อ รูปแบบศิลปะและนันทนาการ รูปแบบเศรษฐกิจ รูปแบบการปกครอง รูปแบบการจัดระเบียบสังคม เป็นต้น ดังนั้นในการพิจารณาลักษณะความเป็นคนไทยจึงพิจารณาได้จากองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการดังที่ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (อ้างถึงใน กรมสามัญศึกษา, 2529) ได้จัดหมวดหมู่ของความเป็นไทยออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ความเป็นไทยวัตถุ เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ งานศิลปะ เครื่องดนตรี เป็นต้น
2. ความเป็นไทยทางการกระทำหรือความประพฤติ เช่น กิริยาท่าทาง การพูด และเขียนภาษาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น
3. ความเป็นไทยทางความรู้และความคิด เช่น ความรักชาติ ความเชื่อตามหลักธรรมของศาสนา ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความสามัคคีกลมเกลียว เป็นต้น

เอกวิทย์ ณ ถลาง (อ้างถึงใน สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2528) ได้จำแนกองค์ประกอบที่แสดงออกถึงความเป็นไทยไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. สถาบันที่เป็นองค์คุณแห่งชาติ ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. แบบอย่างวัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะโครงสร้างทางสังคม ภาษา ศิลปะ จารีตประเพณี และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม

3. ลักษณะนิสัยประจำชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (2528) ได้แบ่งลักษณะของความเป็นไทยเป็น 8 ประการ ได้แก่ คินแดน ประชากร ความเป็นเอกราชและอธิปไตย รัฐบาลและการปกครอง ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรม เกียรติภูมิ

สำหรับในการปลูกฝังความสำนึกในความเป็นไทยแก่ชาวเขาควรเลือกเฉพาะลักษณะร่วมบางประการซึ่งเป็นผลประโยชน์ร่วมทั้งแก่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายชาวเขา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้เสนอเอกลักษณ์ 3 ประการที่ควรนำมาใช้เพื่อให้ชาวเขาเกิดความสำนึกใน

ความเป็นคนไทย ได้แก่

1. ภาษา ชาวเขาควรรู้ภาษาไทยทั้งนี้โดยไมห้ามปรามการพูดภาษาชาวเขาภาษาไทยถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญที่สุดเพราะในปัจจุบันชาวเขามีการติดต่อกับคนไทยพหุภาษามากขึ้น การเรียนรู้ภาษาไทยจะนำไปสู่การเรียนรู้วัฒนธรรม และการสร้างความสำเร็จในความเป็นคนไทยในที่สุด

2. รูปแบบเศรษฐกิจ ชาวเขาควรมีความรู้ในเรื่องการเกษตรแบบถาวร การจัดการ การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร การจำหน่ายผลผลิต ระบบเศรษฐกิจแบบเงินตราและกลไกของระบบเศรษฐกิจภายนอกหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาอาชีพทางการเกษตรให้แก่ชาวเขาและเป็นการเตรียมตัวชาวเขาให้พร้อมที่จะเป็นเกษตรกรที่มีคุณภาพและพึ่งตนเองได้ สิ่งที่จะตามมาคือชาวเขาจะลดและเลิกการปลูกพืชเสพติด เลิกตัดไม้ทำลายป่า แหล่งต้นน้ำลำธารและทรัพยากรธรรมชาติ

3. รูปแบบการปกครอง ชาวเขาควรรจะารู้จักสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าชาวเขาจะต้องมีเพียงความสำนึกในเรื่องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือเพียงแต่ได้สัญชาติไทยเท่านั้น แต่ชาวเขาควรรจะรู้ได้ว่าเพื่อนุชของตนเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย ในการทำสัญญาประชาคมระหว่างชาวเขากับรัฐนั้นชาวเขาจะได้อะไร และจะต้องให้อะไรตอบแทนแก่รัฐ บริการและสวัสดิการสังคมต่าง ๆ ที่จัดให้แก่คนไทยพหุภาษาก็ต้องจัดให้ชาวเขาด້วย ในขณะเดียวกันหน้าที่ที่คนไทยต้องปฏิบัติ เช่น การถูกคัดเลือกเป็นทหาร การเสียภาษี เป็นต้น ชาวเขาก็ไม่ควรเป็นกลุ่มยกเว้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ดังนั้น ในการปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่ชาวเขาที่เหมาะสม จึงควรเป็นเพียงการบูรณาการ (Integration) ในทางวัฒนธรรมโดยที่รัฐให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเขาและชาวเขาสอมรับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ ในแง่วัฒนธรรมเดิมของชาวเขารัฐจะไม่ขัดขวางในการที่ชาวเขาจะพูดภาษาของตน การเช่นไหว้ผีของตน การแต่งกายแบบที่ตนเห็นว่าดีงาม แต่ชาวเขาจะต้องรู้จักสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองไทย เลิกตัดไม้ทำลายป่า และทรัพยากรธรรมชาติ ลดและเลิกการปลูกพืชเสพติด เป็นต้น สิ่งที่จะตามมาคือ เอกลักษณ์

ทางชาติพันธุ์ ชาวเขาสามารถที่จะมีตัวลักษณะได้ นั่นคือรู้สึกว่าคุณเองเป็นชาวเขาและพร้อมกันนั้นก็เห็นคนไทยด้วย เหมือนกับที่มีชาวไทยอีสาน ชาวปักข์ใต้ ซึ่งเหนือกว่าเอกลักษณ์ระดับย่อยนี้คือเอกลักษณ์ของคนไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

การที่จะปลูกฝังให้ชาวเขามีความสำนึกในความเป็นคนไทยได้นั้น การศึกษานับว่ามีบทบาทในการเสริมสร้างความสำนึกในความเป็นคนไทยให้เกิดขึ้นแก่ชาวเขาได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้การศึกษาแก่เยาวชนชาวเขา เพราะเยาวชนชาวเขาย่อมจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าและการปลูกฝังอบรมสั่งสอนเด็กย่อมทำได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ นอกจากนี้เด็กยังจะเป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไปสู่ชุมชนชาวเข่อีกด้วย อีกทั้งจำนวนเยาวชนชาวเขาที่อยู่ในวัยเด็ก หรือวัยการศึกษาภาคบังคับมีจำนวนถึงร้อยละ 35.55 ของจำนวนประชากรชาวเขาทั้งหมดและมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นทุกปี เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรชาวเขาอยู่ในเกณฑ์สูงถึงร้อยละ 3.62 ต่อปี (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ, 2529) ดังนั้นการศึกษาในระดับประถมศึกษา น่าจะเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมและได้ผลอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยให้แก่นักเรียนชาวเขา (พนัส หันนาคินทร์, 2526)

จากการศึกษานโยบายหลักในการจัดการศึกษาสำหรับชาวเขาในระดับชาติพบว่า นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชาวเขาอ่าน เขียนและพูดภาษาไทยได้แล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายให้การศึกษาได้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติ พัฒนาชาวเขาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพโดยเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจ ความผูกพันทางจิตใจให้นิมในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อที่จะให้ชาวเขามีความสำนึกว่าเป็นคนไทยหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ไม่สร้างปัญหาความมั่นคงและก่อการร้ายด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองให้กับประเทศ เข้าใจสิทธิและหน้าที่พลเมืองไทย ห้ามการตัดไม้ทำลายป่า ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ลดและเลิกการปลูกฝิ่นและเสพฝิ่นในที่สุด (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531)

จากแนวนโยบายของรัฐที่จะให้การศึกษาแก่กระบวนกรในการปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่ชาวเขา โดยที่โรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคมมีบทบาทในการถ่ายทอดการเรียนรู้และความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น การปลูกฝังความสำนึกใน

เป็นคนไทยแก่ชาวเขา จึงเป็นเรื่องที่ควรปฏิบัติทุก ๆ ระดับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ
โรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษา นับว่าเป็นสถาบันพื้นฐานแห่งแรกที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียน
การสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขา โดยมีสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานใหญ่ที่สุด มีนักเรียนชาวเขาเรียนในระดับประถมศึกษา
ใน 15 จังหวัดภาคเหนือ จำนวน 55,969 คนใน 621 โรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2529)
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีนโยบายการจัดการประถมศึกษาเพื่อชาวเขา
คือ ให้บริการการศึกษาภาคบังคับแก่ชาวเขา พัฒนาชาวเขาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและสามารถ
ช่วยเหลือตัวเองได้ โดยเน้นการเสริมสร้างความรู้เพื่อให้ชาวเขาได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง
สร้างความสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและเป็นการผูกพันทางจิตใจของชาวเขาให้มีความนิยม
ในชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์หรือมีความสำนึกในความเป็นคนไทย (สำนักคณะกรรมการ-
การศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

แต่เนื่องจากชาวเขามีวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง
ต่างไปจากชาวไทยพื้นราบอย่างสิ้นเชิง รูปแบบการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดให้มีความเหมาะสม
สัมพันธ์กับสภาพดังกล่าวด้วย จะเห็นได้จากนโยบายฉบับปรับปรุงแก้ไขตามมติของคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2516 ของคณะกรรมการชาวเขา ในหมวดนโยบายและการจัดการศึกษา
แก่ชาวเขาดังนี้

"... การให้การศึกษแก่ชาวเขาควรทำเป็นกรณีพิเศษแตกต่างจากโรงเรียนประจำบาล
ในพื้นที่โดยทั่วไป โดยมีหลักสูตรพิเศษและครูควรได้รับการอบรมพิเศษ เพื่อมุ่งให้ชาวเขาเกิด
ความจงรักภักดีต่อรัฐบาล..." (กรมประชาสัมพันธ์, 2529)

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้จัดทำแผนการสอน
สำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นโดยอาศัยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นแนว โดยมีจุด
มุ่งหมายคือ การให้การศึกษและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสังคม มุ่งให้อ่านและเขียน
ภาษาไทย มีทักษะทางคณิตศาสตร์ และมีความรู้ทักษะที่จำเป็นในการปรับปรุงชุมชนและ
ตนเองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้เพื่อที่จะเตรียมนักเรียนชาวเขา

ให้เป็นคนไทยต่อไป แผนการสอนสำหรับนักเรียนชาวเขาที่จัดทำขึ้นนี้จึงเปรียบเสมือนหลักสูตรที่ปรับให้เหมาะสมกับสภาพของชาวเขา ในปีการศึกษา 2534 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดให้โรงเรียนที่มีนักเรียนทุกคนเป็นชาวเขาในแต่ละโรงเรียนใช้แผนการสอนสำหรับนักเรียนชาวเขาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ก่อน ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จะใช้แผนการสอนในปีการศึกษา 2535 แผนการสอนสำหรับนักเรียนชาวเขาแบ่งเป็น 2 กลุ่มประสบการณ์ ได้แก่ กลุ่มทักษะประกอบด้วยภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ส่วนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ได้นำไปบูรณาการเป็นกลุ่มเดียวกัน คือ กลุ่มพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนเป็นอย่างยิ่งในการปรุงแต่งพฤติกรรมของนักเรียน ให้เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูในโรงเรียนจะต้องร่วมกันรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนชาวเขาเกิดความสำนึกในความเป็นคนไทย ให้มากที่สุด แต่การที่ครูจะทำหน้าที่ให้ได้ผลดีนั้นจำเป็นต้องอาศัยทักษะ ความชำนาญ ความเข้าใจในยุทธศาสตร์ การสอนแบบต่าง ๆ ตลอดจนการใช้หลักจิตวิทยาและทฤษฎีการปลูกฝังจิตสำนึกเข้ามาช่วยในกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้ครูผู้สอนยังจะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายในโรงเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนเพราะการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขานั้น ถ้าจะให้ได้ผลเต็มที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดนโยบายและเป็นผู้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขา (พนัส หันนาคินทร์, 2526)

จากความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขา และจากการเสนอแนะความเป็นคนไทยที่ควรปลูกฝังให้แก่ชาวเขาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 เพื่อจะได้ทราบวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็น

คนไทยแก่นักเรียนชาวเขาและเป็นแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการประถมศึกษาได้นำผลการวิจัยเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขาให้เหมาะสมและได้ผลดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน ลำปาง และน่าน ในแต่ละโรงเรียนที่นักเรียนทุกคนเป็นชาวเขาและได้รับการเรียนรู้ตามแผนการสอนสำหรับนักเรียนชาวเขาของกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2. งานวิจัยนี้ศึกษาครอบคลุมเฉพาะการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขาในด้านการฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาไทย การปฏิบัติการเกษตรแบบถาวรและการประกอบอาชีพ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ในฐานะที่เป็นคนไทย ความผูกพันในชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ การเคารพกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ของทางราชการ โดยเน้นเกี่ยวกับการห้ามตัดไม้ทำลายป่าและแหล่งต้นน้ำลำธาร การเลิกปลูกพืชเสพติด และการเลิกเสฟสิ่งเสพติด การใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน ลำปาง และน่าน จำนวน 307 คน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความเป็นคนไทย หมายถึง ลักษณะที่ทำให้คนในชาติไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือมีลักษณะร่วมกันในด้าน ภาษาไทย รูปแบบเศรษฐกิจและรูปแบบการปกครอง

ความสำนึกในความเป็นคนไทย หมายถึง การที่นักเรียนชาวเขามีกnowledgeรู้สึกนึกคิด ความต้องการเกี่ยวกับการเพิ่มพูนทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย การปฏิบัติภารกิจแบบถาวรและการประกอบอาชีพ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ในฐานะเป็นคนไทย มีความผูกพันทางจิตใจในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เคารพกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ของทางราชการโดยเฉพาะเกี่ยวกับการห้ามตัดไม้ทำลายป่าและแหล่งต้นน้ำลำธาร การเลิกปลูกพืชเสพติด และการเลิกเสฟสิ่งเสพติด การใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นผลมาจากการเห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับในชีวิตประจำวัน

กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทย หมายถึง การดำเนินการของโรงเรียนในการพัฒนาจิตใจและวิถีการดำเนินชีวิตแก่นักเรียนชาวเขาในด้าน ภาษาไทย รูปแบบเศรษฐกิจและรูปแบบการปกครองตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยเน้นเกี่ยวกับการฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาไทย การปฏิบัติภารกิจแบบถาวรและการประกอบอาชีพ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ในฐานะเป็นคนไทย ความผูกพันในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การเคารพกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ของทางราชการ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการห้ามตัดไม้ทำลายป่าและแหล่งต้นน้ำลำธาร การเลิกปลูกพืชเสพติดและการเลิกเสฟสิ่งเสพติด การใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยครอบคลุมด้านการวางแผน และกำหนดวิธีดำเนินงาน การบริหารหลักสูตร นโยบายการจัดการเรียนการสอน การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การนิเทศการศึกษา การวัดผล และประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น

เขตการศึกษา 8 หมายถึง จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน

นักเรียนชาวเขา หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาในโรงเรียน

ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน ลำปาง และน่าน โดยมีบิดาและมารดาเป็นชาวเขาทั้งที่ ได้รับสัญชาติไทยแล้วและยังที่ไม่ ได้สัญชาติไทย

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน ลำปาง และน่าน

ครู หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในโรงเรียนสังกัดประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน ลำปาง และน่าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียน การสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นไทยแก่นักเรียนชาวเขาในโรงเรียนประถมศึกษา มากยิ่งขึ้น
2. ครูสามารถนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียน ชาวเขาในโรงเรียนประถมศึกษาให้เหมาะสมและได้ผลดียิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย